

# DE MOORD OP DE PASTOOR VAN NIJLEN (2 januari 1842): FICTIE EN WERKELIJKHEID (\*)

Karel Velle

Op 29 januari 1842 deed het Antwerps Hof van Assisen in openbare zitting uitspraak in de zaak van de moord, op 2 januari, op Petrus De Groof, pastoor te Nijlen. (1) De 36-jarige Hendrik De Backker (De Bakker), bijgenaamd "Henri Deba(c)k", mijnwerker en herbergier, geboren te Oostmalle, sinds 1840 wonende in Flémalle-Grande (provincie Luik), gehuwd en vader van twee kinderen, werd door het hof veroordeeld tot de doodstraf en tot het betalen van de proceskosten ten belope van 488,85 frank. De jury achtte De Bakker niet enkel schuldig aan moord ('met voorbedachte rade') op de pastoor, maar eveneens aan poging tot moord op Maria Anna Verhesen (elders: Verhezen) (59 jaar), dienstmeid van de pastoor, en op de persoon van Joannes Francis Demeyer. De veroordeelde werd op 11 mei op de grote markt van Lier ter dood gebracht. (2)

## 1. De feiten (3) en het proces

Op 2 januari 1842 stelde burgemeester G. Meeus van Nijlen, de procureur des Konings te Mechelen op de hoogte van de feiten: "Wy verhaesten ons ter uwer kennis te brengen dat op heden naer het eyndigen der hoogmis, eenen vremen en onbekenden persoon gelyktydig den Eerw. heer Pastoor en zyne dienstmeyd op de Pastory alhier is gekomen en gepoogt heeft de zelve te vermoorden,

en dat zy zoodanig gekwetst zyn by middel van een byltje dat er reden zyn van te gelooven dat zy in levensgevaer zyn".

In de verwarring die op de aanslag volgde kon de dader ontkomen, maar enkele honderden meters buiten het dorp kon hij in de boeien worden geslaan "na dat hy met een pistool (4) op eenen onzer inwoonders geschoten hadde". Procureur J.G.H. Scheyven vorderde onmiddellijk een gerechtelijk onderzoek.

Onderzoeksrechter Henri Hulet kwam op 3 januari in Nijlen aan voor de eerste ondervraging van de slachtoffers, voor de confrontatie met de dader en voor een grondig onderzoek van de plaats van de feiten. Hij was vergezeld van substituit Vermeylen en hulpgriffier Vandebossche. Volgens de verklaringen van de pastoor, die bij bewustzijn was (maar "la tête environnée de bandages") was Henri De Bakker met een smoes in de pastorij binnengeraakt en had er geld geëist ("ik moet geld hebben, of gij moet eraen") (5) om zijn reis naar Antwerpen te kunnen verderzetten. Onder zijn kleren hield hij naast een klein handwapen een bijl en een mes verborgen. Het mes had hij de dag voordien in Lier gekocht; de bijl had hij langs de weg Lier-Diest gevonden. Toen de pastoor, die in het dorp bekend stond als een bemiddeld man, weigerde geld te geven werd hij afgetuigd en zwaar toegetakeld met een bijl en een mes. Tijdens het handgemeen kwam de meid





toegesnelde. Zij verklaarde: "ik zag dat den pastoor bezig was met den betigten te worstelen tot zyne hulp komende hebben wy den betigten buyten gestooten en getrokken tot omtrent den stal. Hy hielt in eene hand eene bijl en in de andere een cleyn pistool. Hij riep tegen mynen Meester: laat mij los of ik zal U doodschieten. Ik hielt zyn hand en pistool vast en op zyn woord dat hy ons niets meer zoude hebben misdaad heb ik hem losgelaeten". Toen de meid een tweede maal wilde voorkomen dat de dader de pastoor nog verder zou toetakelen ontving ze een zware messteek: "Ik sprong weder op den betigte en alsdan gevoelde ik dat ik in mynen buyck eene stuk had ontvangen en zag dat hy met een mes gewaepend was..". De meid zag De Backer tot vijfmaal toe met de bijl op de pastoor inhakken. Zij slaagde erin naar buiten te rennen en luid om hulp te roepen. Kort daarop koos de dader het hazepad. Op zijn vluchtweg probeerde hij nog een lastige getuige neer te schieten die hem de weg versperde maar hij kon een kwartier later door enkele toegesnelde dagloners uit het dorp op een nabijgelegen veld overmeesterd worden. Eén van de dorpelingen die De Backer hielp overmeesteren was Jan De Meyer. Hij raakte tijdens die schermutseling gekwetst door een verdwaalde kogel uit het pistool van de dader. Volgens een dorpsmonografie van de gemeente Nijlen uit 1910 zou De Meyer als bevoorrecht getuige het verhaal van de

'moord op de pastoor van Nijlen' nog enkele decennia lang aan de dorpsjeugd vertellen. (6)

Alhoewel zij gekwetst was kon de Maria Anna Verhezen een nauwkeurige beschrijving geven van het gebeuren. De pastoor kon nauwelijks ondervraagd worden. Bij het tweede verhoor, op 5 januari, verklaarde hij: "myn hoofd is verward en ik ben buyten staet van aan alle uwe vraegen te antwoorden". Ook in zijn proces-verbaal schreef de onderzoeksrechter "nous avons trouvé ce vieillard (=de pastoor) fort accablé et nous n'avons presque pas obtenu de réponse à nos différentes questions ou interpellations".

De onderzoeksrechter verzocht de Lierse heelmester Adrien Pierre Hessels en dr. Vaesseur, die de slachtoffers de eerste zorgen had toegediend, om een verslag op te maken van de wonden en van de kledij van de slachtoffers. De onderzoeksrechter liet verder enkele overtuigingsstukken in beslag nemen ('un pistolet de poche à percussion et canon mobile à vis, une hâche d'un pied ou un pied et demi de longueur., un couteau de poche..'). De moord(poging) had plaats in en rond de wasplaats van de pastorie.

De verdachte verklaarde dat hij "waal" was en "waals" sprak: "Il s'exprimait en effet avec un accent semi-wallon", schreef de onderzoeksrechter in zijn proces-verbaal van 4 januari, "ou peut-être il s'étudiait à se donner une pronon-





ciation wallonne imparfaite". Uit de verklaringen van de meid, die het Frans niet machtig was, zou enkele dagen later blijken dat De Bakker wel degelijk goed Nederlands sprak: "il ne lui avait parlé que flamand et très bon flamand" schreef de onderzoeksrechter in het proces-verbaal van het verhoor van de slachtoffers van 6 januari. De Bakker beweerde nooit eerder te zijn veroordeeld en zelfs als vrijwilliger te hebben gevochten tijdens de Belgische Omwenteling als lid van het regiment van "de jagers te voet". Dat De Backer nooit eerder werd veroordeeld werd enkele dagen later in twijfel getrokken. Uit informatie die de onderzoeksrechter van de griffie van de correctionele rechtbank te Antwerpen en van enkele gevangenen had ontvangen en later kon bevestigen, (?) bleek dat Henri De Bakker reeds een gerechtelijk verleden had. Hij werd nl. op 1 april 1826 door het Antwerps Hof van Assisen veroordeeld tot drie jaar cel wegens diefstal, en drie jaar later, op 21 december 1829, door hetzelfde rechtscollege tot acht jaar dwangarbeid, tot de straf van 'publieke tentoonstelling op de grote markt' én tot levenslang toezicht door de politie wegens diefstal met bezwarende omstandigheden. (8) In de loop van de maand december had hij tot drie maal toe Flémalle verlaten om in zijn geboortestreek (Oostmalle?) de erfenis van een nonkel (die niet bestond) op te eisen. In werkelijkheid ging hij op roverspad.


Uit de brieven die de procureurs des Konings van Antwerpen en Turnhout hun Mechelse collega op respectievelijk 3 en 4 januari stuurden bleek dat in de loop van december 'een vreemdeling' zich reeds bij verschillende pastories had aangemeld. Volgens de procureur te Antwerpen had een 'verdacht persoon' zich in de loop van de maand december 1841 opgehouden in de gemeenten Pulderbos, Bauwel, Vorselaar en Grobbendonk. Via verschillende politiediensten was de procureur te Turnhout ter ore gekomen dat 'un individu inconnu armé d'un pistolet' zich op 15 december had aangemeld bij de pastoor Melchior Jacobs van de parochie Vlimmeren. De man verklaarde eerst dat hij gezonden was door de pastoor van Vosselaar die door een beroerte zou zijn geveld ("venant d'être frappé d'un coup d'appoplexie") en die zijn collega de volgende dag bij hem ontbood. De Bakker gaf zich nadien uit voor voor een herbergier uit Rijkevorsel. Ook andere pastoors probeerde hij de dagen nadien op dezelfde slinkse manier 'weg te lokken' (Beerse, Eindhout), evenwel zonder veel resultaat.

Na het verhoor van De Bakker vaardigde rechter J.A.H. Hulet op 3 januari een bevel tot bewaring uit tegen de beklaagde, waarna de betichte door een rijkswachtescorte van de plaatselijke gevangenis van Lier naar de gevangenis van Mechelen werd overgebracht. Op die-

Uyt de leggende Register der akten van  
overlijden van de gemeente van Nijlen,  
arrondissement Mechelen, provincia Antwerpen,  
is het volgende getrokken:

Op negen Januarijns achttien-honderd-tien-en-veertig, ten vier  
uure van middag, Compagnon van oud Gemeenschap Meus, Borg-  
meester, amptman van den Burgerlijke Raad der gemeente van Nijlen,  
arrondissement Mechelen, provincia Antwerpen: Theodorius Van Lemputte,  
oud en-veertig jaeren, wijk-koster, en Janus Jansz van Dollenwae,  
oud en-en-veertig jaeren, Kerkmeester, beyde woonachtig te Nijlen  
en geboren van den Overledenen hiet niet te noemen, die welcke ont-  
 hebben verklaart dat, op laden om acht uuren van middag, den  
hiet Petrus De Groof, oud negen-en-veertig jaeren, Cantor  
van de kerkelyck dijzer gemeente, geboren te Cortick, woonachtig  
te Nijlen, onghewonen zoon van Janus-Propolste De Groof  
en van Maria Magdabara Veerlat, beyde gestorven te Cortick,  
overleden is op de Cortoya, staende te Nijlen om het Dagg, Wyl D,  
nawmer hondert-vien-en-veertig. Naer van dizejn acte van overlijden,  
opgesteld ten gemeyne-buylje te Nijlen en vergeteligen om te verhandelen,  
die dien niet ont hebben getekent. waer van getekent J. Van  
Lemputte J. J. Dollenwae G. Meus.

Ten onschuldend uitbreken, afgevoerd op  
ongepast papier, als geschiedt om tot  
inlichtingen te dienen van de legdelijke  
Overheids. Nijlen, 11 Januarij 1842.

Van Borgmeester, Compagnon van  
den Burgerlijke Raad der gemeente  
van Nijlen, 

G. Meus





zelfde dag overleed pastoor Petrus De Groof aan zijn verwondingen. (9) Twee dagen later had in de pastorie de autopsie plaats in aanwezigheid van de onderzoeksrechter, de substituut en de griffier. De 'operatie' werd uitgevoerd door maar liefst vier experten (medici), (10) waaronder de eerder genoemde Hassels en Vaesseur, die allen in handen van de onderzoeksrechter vooraf de eed hadden afgelegd ("nous avons fait prêter entre nos mains aux quatre experts le serment, à l'invocation de Dieu et tous ses Saints, de donner leur avis et faire leur rapport selon leur honneur et leur conscience"). (11) Na de autopsie werden enkele 'overtuigingsstukken' opgeëist en meegenomen: de pruik die de pastoor tijdens de misdaad droeg, zijn bovenkleren, objecten die sporen droegen van de misdaad, het mes van de betichte en .. het deel van de schedel van de pastoor dat bij het gevecht doorboord werd.

Op vordering van de procureur des Konings en na voorlezing van het verslag van de onderzoeksrechter nam de raadkamer in haar zitting van 14 januari een beschikking tot vervolging. De officiële beschuldiging luidde: moord (assassinat), poging tot moord (tentative d'assassinat) en poging tot doodslag (tentative de meurtre) en verboden wapendracht. Het proces-verbaal van de zitting van de raadkamer bevat een gedetailleerde persoonsbeschrijving van de dader: "taille d'un mètre 74 centimètres,

cheveux et sourcils châains, *barbe rousse*, front ordinaire, yeux gris, nez légèrement aquilin, bouche moyenne, monton allongé, visage oval". Nog diezelfde dag werd het dossier van het gerechtelijk onderzoek aan de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel overgemaakt. Op vordering van deze hoge parketmagistraat verwees de Kamer van Inbeschuldigingstelling van het hof de zaak bij arrest van 18 januari naar het Hof van Assisen van de provincie Antwerpen. De akte van beschuldiging was in het Nederlands opgesteld en de inhoud ervan was sterk geïnspireerd door het verslag dat de onderzoeksrechter enkele dagen eerder voor de raadkamer had voorgelezen.

Het assisenproces ging van start op zaterdag 29 januari in het gerechtsgedebouw aan de Groenplaats. De Bakker wilde niet bijgestaan worden door een raadsman ("eenen advocaat kan my tog niet helpen derwyl ik de dood verdient heb.. ik ben gereed te sterven, ik heb maer compassie met myne vrouw en kinderen") maar hem werd ambtshalve een advocaat toegewezen. De jury, bestond voornamelijk uit leden van de hoge burgerij en de vrije beroepen. In nauwelijks één dag tijd werd de procedure afgehandeld: de akte van beschuldiging voorgelezen, 26 getuigen gehoord (waaronder de kroongetuige Verhesen die enigszins hersteld was) en het requisitoir van procureur des



Konings Verheyen aanhoord. In deze omstandigheden zal de verdediging wellicht weinig kans gehad hebben om een pleidooi te houden. Nog dezelfde dag werd De Bakker veroordeeld tot de doodstraf en tot het betalen van de gerechtskosten. De uitvoering van de doodstraf, op de markt van Lier, werd nog enkele maanden uitgesteld omdat De Bakker zich op 1 februari voorzag in een voorziening in cassatie. De strafkamer van de Hof van Cassatie verwierp op 21 maart in een bijzonder summier arrest het cassatieverzoek van De Bakker, waarna de straf op 11 mei op het schavot van Lier werd voltrokken. <sup>(12)</sup>

## 2. De volkscultuur

De bloedige moord op de pastoor van Nijlen bleef een inspiratiebron voor markt- en straatzangers, toneelschrijvers en dichtkunstenaars die het thema decennialang beschreven en bezongen. Het thema van de 'moord op de pastoor van Nijlen' werd tot na de Tweede Wereldoorlog levendig gehouden. Dat marktliederen na het verdwijnen van de nieuwswaarde van generatie op generatie overgeleverd werden was in West-Europa geen uitzondering. Liedblaadjes waarin vergelijkbare misaden tot in de kleinste details worden beschreven, kwamen tot in de 20ste eeuw in grote getale tot stand. <sup>(13)</sup> Vele liederen gingen verloren, andere werden verzameld, gedrukt en uitgegeven of kwamen

terecht in liedbundels die na nauwgezet archiefonderzoek werden ontdekt. <sup>(14)</sup> Sommige liederen werden op niet genummerde, ongevouwen en éénzijdig bedrukte planobladen verspreid. Andere werden in omloop gebracht als zgn. 'vliegende bladen' die geplooid werden tot een boekje van vier of acht bladzijden. Deze laatste vorm werd door de liedzangers in vorige eeuw gebruikt om hun persoonlijk repertorium, dat regelmatig werd aangevuld, aan de man te brengen. Hun naam en het drukkersadres werd bijna altijd vermeld. <sup>(15)</sup> Onder de vele honderden straatliederen die in vorige eeuw ontstonden was 'het moordlied' een zeer populair genre ('de crème van het marktlied'). <sup>(16)</sup> Dit blijkt althans uit hun aandeel in de repertoires van marktzangers en toneelgezelschappen die markten, openbare feesten, bedevaartplaatsen en kermissen afschuimden om hun 'waar' aan de man te brengen. <sup>(17)</sup> In vijf belangrijke Vlaamse liederencollecties <sup>(18)</sup> vond de Gentse historica M. Wienen voor haar verhandeling uit 1994 niet minder dan 836 moordliederen. <sup>(19)</sup>

Een lied over een gruwelijke moord - de titels van de liederen logen er niet om <sup>(20)</sup> - was steeds een grote publiekstrekker. De teksten van dat soort liederen waren eenvoudig, konden vlot nagezongen worden en speelden in op het gemoed en de morele opvattingen van het volk (sensatiezucht, nieuwsgierig-



heid). Moordliederen of verhalen over passionele drama's en kindermoord boden niet enkel informatie over recent gepleegde misdaden, maar vormden ook een ideale uitlaatklep voor een breed scala van gevoelens die bij de bevolking leefde: medelijden (met de slachtoffers), ontroering, angst voor ellende en rampspoed, afkeer t.o.v. geldgewin, ontrouw, roofzucht, wellust en wreedheid, wraakgevoelens (strengere bestraffing, gerechtigheid), e.d. De gevoelsgeladenheid en de dramatiek waarmee de exploten van rovers, bendeleden en koelbloedige moordenaars werden bezongen was belangrijker dan de inhoud van het verhaal.

De in de liederen beschreven realia stemden niet of niet altijd met de feiten overeen. <sup>(21)</sup> In één van die meerstrofige liederen die over 'de moord te Nijlen' werd verspreid (voorbeeld nr. 1 hierna) - een kort lied, bestaande uit twee strofen en een refrein -, staan tal van manifeste onjuistheden. In de zaak van Nijlen was er sprake van één dader en niet van verschillende misdadigers zoals de markt-zanger zingt. Slechts één van de slachtoffers overleed aan zijn verwondingen (de pastoor), niet beide slachtoffers. De slachtoffers hebben zich wel degelijk verweerd en hebben zich niet zonder slag of stoot gewonnen gegeven. Enkele elementen blijken wel te kloppen: de ingeslagen schedel van de pastoor, de lafheid en het geldgewin van de dader.

### Voorbeeld nr. 1:

#### "De dubbele moord te Nijlen" <sup>(22)</sup>

##### *Iste strofe*

Luistert allen hier in 't ronde  
Hoor eens wat ik zingen ga  
Ieder heeft het wel vernomen  
Van die moord die is begaan  
Moordenaars zoo laf en groot  
Brachten twee slachtoffers ter dood  
't Was voor geld heeft men vermoord  
Vergoten zij onschuldig bloed

##### *refrein*

Gij zuchten dag en nachten  
Voor die daad die g'hebt begaan  
In een cel zult g'altijd smachten  
Denken aan 't geen g'hebt misdaan

##### *2de strofe*

't Ware brave oude lieden  
Die men vermoord vond op de grond  
Die geen weerstand konden bieden  
Met ingeslagen schedel vond  
Z'hadden u toch niets misdreven  
Dat gij daar met wreed geweld  
Die oudjes daar ontnaamt het leven  
Of was het voor een handvol geld

De soms aanzienlijke verschillen tussen de inhoud van de liedteksten en de werkelijkheid (cf. de verslaggeving in het gerechtelijk dossier) kan worden ver-





klaard door het feit dat de liedschrijvers de stof voor hun liedjes haalden uit lokale roddels en geruchten. Het informatieve aspect van het eerste lied is onbelangrijk. De liedschrijver blijft vaag over de plaats, de tijd en de hoofdpersonages.

Een tweede lied (voorbeeld nr. 2 "Liedeken op de vrede moord.."), opgenomen in de dorpsmonografie van J.B. Stockmans uit 1910, ontstond wellicht nog vóór het midden van vorige eeuw en werd toen reeds op schrift gesteld (gedrukt bij J. Thys te Antwerpen).<sup>(23)</sup> Het lied is lang (10 strofen van elk 8 verzen) en de structuur vrij stereotiep. Achtereenvolgens komen aan bod: de informatie of het verslag, de sensatie en de moralisering. In de eerste strofe vraagt de marktzanger de aandacht van het publiek voor de gruwelijkheden die zich in Nijlen hebben afgespeeld. De markt-zanger richt zich direct tot daders van misdaden en tot allen die zich tot het kwaad en tot het plegen van barbaarse daden 'geroepen voelen': "Spiegelt u moorders vreed van aerd, komt hier vredee barbaeren..". Met een dergelijke aanhef is de toon onmiddellijk gezet en worden de toehoorders onmiddellijk bij het gebeuren betrokken. Het lied brengt nadien een goede synthese van de feiten. De motieven van de dader worden dik in de verf gezet: zijn valsheid ("booswigt met streken"), zijn moord- ("deezen baerbaer vol moorders lust") en geld-zucht ("hij vraegt den pastor spoedig geld"), zijn onbesuisd gedrag en zijn

wreedheid ("hij dul van zijn verstand berooft doorklieft den wreeden grijsaerd 't hoofd"). De chronologie van de feiten wordt nauwkeurig weergegeven. De spanning en de tegenstelling goed-kwaad worden ten top gedreven in de vijfde strofe, op het ogenblik dat de moordenaar zijn slachtoffer met bijl en mes bewerkt. In de zesde strofe wordt het medeleven van de toehoorders opgewekt wanneer de meid, het onschuldig slachtoffer, tijdens het schijnbaar leidzaam ondergaan van verschillende messteken Jezus aanroept ("zij riep den heer Jesus aen"). Het publiek krijgt ook de kans om te huiveren. Er vloeit bloed: "zij.. is ook in 't bloed bezweken"). Gelukkig vlucht de dader en zegeviert het goede. De booswicht wordt overmeesterd door dorpelingen ('boeren') die de slachtoffers ter hulp snellen en hun eigen leven op het spel zetten. (Jan) De Meyer is daarbij de held van de dag. Justitie kan haar werk doen. De dader wordt voor het gerecht gedaagd, gestraft en ter dood veroordeeld: "hij moet het leven derven, tot Lier daar moet hij sterven". Het lied is sterk verhalend en is duidelijk opgezet vanuit een persoonlijk vertelperspectief. De zanger wekt de indruk dat hij alles zelf heeft meegemaakt. Het is trouwens niet denkbeeldig dat de tekstschrijver het assisenproces in Antwerpen op de voet heeft gevolgd of op zijn minst goed op de hoogte was van de gebeurtenissen en van de gerechtelijke procedure b.v. op basis van berichten



in de dagbladpers. Hij geeft b.v. duidelijk aan dat de dader eerst in Lier wordt gevangen gezet, waarna hij via Mechelen (het arresthuis bij de rechtbank van eerste aanleg) in Antwerpen (zetel van het Hof van Assisen) terecht komt. Over het proces zelf wordt met geen woord gerept. Na de uitgebreide samenvatting wordt het lied afgesloten met een zedenles. In de laatste strofe steekt de zanger moraliserend het vingertje uit naar alle potentiële criminelen en roept hij op tot bekering en bezinning. Zoals in vele moordliederen het geval is is de figuur van God prominent aanwezig: "Spiegeld u booshaerds die nog leeft, wilt u tot God bekeeren.. vreesst altijd God den heere..".

### Voorbeeld 2:

#### Liedeken op de vrede Moord, begaen op den zeer Eerweerden Heer Pastor te Nylen op 2 January 1842.

(<sup>24</sup>)

*Stemme: Van de vier Gasten die nae Jeruzalem trokken*

Spiegelt u moorders vreed van aerd  
 komt hier vrede barbaeren  
 hoort wat dit lied aan u verklaert  
 wilt uw boosheden schouwen  
 gelijk weer onlangs is gebeurt  
 een mensch zijn hert van vreeze scheurt  
 o vreedheid nooit gebleken  
 Waar ik u gaen van spreken

Tot Neylen bij den Heer pastoor  
 kwam den booswicht met streken  
 hy zey mijnheer ik vraeg gehoor  
 ik moet u noodig spreken  
 gij zijt verzogt komt met mij aen  
 om saemen nae Bouwel te gaen  
 dien heer heeft iets gekreegen  
 hij vraegt u zijnen zegen

Den Pastor zeyd wel goeden man  
 'k moet d'hoogmist celebreeren  
 maer als de misse is gedaen  
 zal ik u contenteeren  
 deezen barbaer vol moorders lust  
 heeft in de pastoreij gerust,  
 tot dat de misse was ten eynde  
 uit goed gedacht zoo 't scheynde

Als de hoogmisse nu was gedaen  
 kwam de pastoor getredenen is zijn  
 kamer ingegaen  
 den moorder volgt hem mede  
 hij vraegt den pastor spoedig geld  
 waer op hij stond geheel versted  
 op dees verbaesde reden  
 kwam de meyt togetreden

Hij trok zijn bijl of kapmes uyt  
 zonder een woord te spreken  
 en neem het vreed en vast besluyt  
 om zijn vreedheyd te breke  
 hij dul van zijn verstand berooft  
 doorklieft den wreeden grijsaerd 't  
 hoofd



daerbij nog veele steken  
waer door hij is bezweken.

Den vreedhaert was nog niet voldaan  
heeft ook de meyt doorsteken  
zij riep den heer Jesus aen  
is ook in 't bloed bezweken  
men kwam geloopt op 't gerugt  
den moorder is dan weggevlucht  
men kwam hem aan te raden  
door de Justitie hande

De Meyer heeft hem eerst gevat  
maer heeft op hem geschoten  
met een pistool dat hij nog had  
maer het kost hem niet baeten  
hij wierd gebonden en gekoort  
die had dit weerdig hoofd vermoord  
geslepen en geslaegen  
en zoo na 't kort gedraegen,

Dan wierd hij zoo nae Lier gebragt  
door Jeanpetters en Boeren  
met eene groote en sterke wagt  
zag m'hem na Mechelen voeren  
waer hij het groot gehoor passeert  
nae Antwerpen getransporteert  
men zag daer in zijn wezen  
de vreedheyd op te lezen.

Hij kwam daer in den Tribunael  
hoord den moorder jugeeren  
de Getuigen in groot getal  
kwaemen daer declareeren

den moorder wierd daer overtuygd  
het kwaet voor het recht nederbuygt  
hij moet het leven derven  
tot Lier daer moet hij sterven

Spiegeld u booschaerds die nog leeft  
wilt u tot God bekeeren  
die zoo barbaers en dertel leeft  
vreest altijd God den heere  
want wie zijn even-mensch vermoord  
en het zoet saemen leven stoort  
ziet men guilotineerden  
en hem door 't recht Jugeeren

Omstreeks diezelfde periode moeten  
nog andere populaire moordliederen  
over de 'moord te Nijlen' zijn ontstaan.  
Willy Koninckx vond bij de ontleding  
van twee kostbare Antwerpse liederboe-  
ken <sup>(25)</sup> twee liederen uit de jaren 1840.  
Het eerste lied

*Regtveerdig vonnis gedaen tot Lier (sic)  
den*

*11 Mey 1842, aen den genaemden De  
Backer:*

*Liedeken op een aengenaeme wijs*

telt 7 strofen van 8 regels (zanger J. Van  
Zevendonck, drukker Saeyens) begint  
met "Hoort al die boosaerdig leven.." en  
eindigt met ".. vóór eeuwig in u memo-  
rie". Het tweede draagt het opschrift

*Liedeken, op de vreedde moord begaen  
op den eerw.*

*Heer Pastor van Nylen op 2 January  
1842.*



*Stemme: Van de Valsche Godin*

en telt 8 strofen van 8 regels (zanger Van Mendonck, drukker Saeyens). <sup>(26)</sup>

Jan De Schuyter vond op het einde van de Tweede Wereldoorlog in het Antwerps Museum voor Volkskunde nog twee teksten van markzangers over dezelfde moordzaak die noch Stockmans, noch Koninckx gekend hebben. De eerste liedtekst verscheen te Gent bij L. Van Paemel (4 p.) en werd voorafgegaan door een uitvoerig inleidend 'bericht'. Het tweede lied was getiteld "Dood-vonnis van Hendricus De Backer, den 29 January 1842" (voorbeeld 3 hierna). <sup>(27)</sup> De liedtekst bestond uit 9 strofen van 7 verzen, was 15,5 cm. hoog en 10 cm breed en dateerde vermoedelijk uit de jaren kort na 1842. <sup>(28)</sup> De analogie met voorbeeld 2 (hierboven) is groot: de geboden contextinformatie (namen, plaats, concrete gegevens over de feiten), het dramatisch karakter (het priesterbloed dat vloeit, het hulpge-roep van de meid), de tegenstellingen tussen goed en kwaad (de deugdzaamheid en goedgelovigheid van de slachtoffers tegenover de listigheid, de wreedheid en het tiranniek karakter van de dader), het optreden van de held De Meyer en het moraliserend en belerend slot (het kwade wordt ons door de duivel ingefluisterd, ouders moeten hun kinderen van het kwade weg te houden). In de laatste strofe roept de tekstschrijver de

toehoorders op om, zoals het in de goede christelijke traditie past, zowel voor het zieleheil van de dader als voor dat van de slachtoffers te bidden. De zanger laat regelmatig zijn afschuw blijken over de wreedheid van De Backer met een uitroep tot het publiek: "hoe grouwelyke daed" (2de str., 4de v.) of "Eylas" (4de str., 7de v.; 6de str., 4de v.). De zanger gebruikt deze communicatieve elementen om zijn afschuw voor de dader te uiten en zijn medelijden met de slachtoffers met zijn publiek te delen.

### **Voorbeeld 3:**

#### **Dood-vonnis van Hendricus De Backer den 29 January 1842**

Ziet hoe het kwaed den mensch komt te verleyden  
en hem kan brengen tot eene vreedheyd groot  
het doet hem van den weg der deugden sचेyden  
het doet begaen de allervreedste moord  
zoo men nu ziet onlangs geschied  
Eylas! op het dorp van Nylen  
zoo gy verstaen zult in dees lied.

Eenen tyraen De Backer zonder schromen  
verleyd al door den duyvels boozen raed  
is in den morgen tyd zeer vreed gekomen  
tot den Pastoor, hoe grouwelyke daed



en heeft gezeyd Eerweerdigheyd  
wilt met my nae Bouwel treden  
den Pastoor is in slechtigheyd.

Mynheer de Groof sprak mynen vriend  
geprezen  
het is den tyd ik d'hoog-misse moet  
doen  
maar naer dat ik die zal hebben gelezen  
komt nae myn huys wy zullen ons dan  
spoen

dacht geen misbaer maer den barbaer  
met den helschen last bevangen  
volgt hem nae de misse spoedig naer.

Nouwelyks was hy in het huys getreden  
trekt een pistool en bylken met geweld  
zegt tot den Pastoor deze vreedde reden  
ik moet bekomen van uw goed en geld  
den moordenaar als een barbaer  
komt hem spoedig aen te raden  
rukt hem, Eylas! in doods gevaer.

Den tyraen in duyvels kwaed verslon-  
den  
als dorstig nae het weerdig priester  
bloed  
komt den Pastoor schikbaer in 't hoofd  
doorwonden  
en zyn lichaem zeer boos ende verwoed  
den zelfden tyd zyne dienstmeyd  
komt haren buyk te doorwonden  
die riep om hulp vol bitterheyd

Door haer geschreyd komt den tyraen te  
vlugten  
waer op dat komen de gebueren liën  
zien 't weerdig bloed vloeyen vol onge-  
nugten  
kwamen te laet, Eylas ! hunne hulpe  
bien  
maer den barbaer volgt men straks naer  
en word spoediglyk gevangen  
een regten dief en moordenaar.

Terwyl den Meyer hem komt aen te ran-  
den  
wilt hy betoonen nog zyne vreedheyd  
groot  
tragt hem het hoofd of hert te doorbran-  
den  
door duyvels lust zyne pistool afschoot  
maer den tyraen wierd overman  
naer de regters gegeven  
die spoedig komt zyn straf te ontfaen.

Hy wierd veroordeeld om de dood te  
sterven  
al door het zweerd der vreedde guillotin  
in d'Antwerpsche stee moest hy het  
leven derven  
en op 't schavot voor elk een spiegel zyn  
hoe de boosheyd den mensch verleyd  
en eene schrikbare dood sterven  
God geeft zyne ziel de zaligheyd.

Ouders wilt dit aen hunne kinderen lee-  
ren



dat zy worden al van het kwaed bevryd  
en doet hun bidden aen den heer der  
heeren

voor den Pastoor d'eeuwige zaligheyd  
en dat hy spaer den moordenaer  
van den poel der helsche gronden  
maer hun is in 't hemelsch schaer

Volgens Jan De Schuytter ebde de belangstelling voor het moordlied van Nijlen in de loop van het laatste kwart van vorige eeuw weg. In de honderden liedbladen die hem bekend waren en die na 1870 verschenen, werd het verhaal niet aangetroffen. <sup>(29)</sup> Sinds het begin van de eeuw heeft hij nooit een markt-zanger het moordlied weten voordragen. Het thema kwam wel voor in een toneelwerk "De moord van Nijlen", een parodie in drie bedrijven van Arnold Van Hilst <sup>(30)</sup> die tussen 1893 en 1898 in het gasthuis van Turnhout werd opgevoerd ter gelegenheid van de Sint-Ceciliafeesten van de Katholieke Kring. Pas bij het begin van de jaren 1970 duikt het lied terug in Antwerpen op. John Lundström (°Antwerpen 1919), zoon van een Zweedse zeeman, Antwerps liedschrijver, volkszanger, violist en veelzijdig artiest, <sup>(31)</sup> beschikte over een uitgebreide reeks plakkaaten met plakkaatliedereën. Eén van die plakkaatliedereën waarmee hij de kermissen en straten bezocht was dat van de "moord van Nijlen" (voorbeeld 4). Hij schilderde de plakkaaten of roldoeken zelf. Het rolboek

van "De moord van Nijlen" was nog in 1986 te zien toen de zanger, op verzoek van Renaat van der Linden, op 23 augustus van dat jaar in het Museum voor Volkskunde te Gent optrad tijdens een driedaags feest ter gelegenheid van het zestigjarig bestaan van de Koninklijke Bond voor Oost-Vlaamse Volkskundigen. <sup>(32)</sup> Een rolprent of plakkaat verhoogt het dramatisch effect van het lied. De inhoud van het lied wordt picturaal in episodes weergegeven. <sup>(33)</sup> Inhoudelijk staat de tekst erg ver van de realiteit af: de zanger vertelt over vier daders i.p.v. over één enkele dader. De daders zouden de meid hebben verkracht, het huis in brand gestoken en met een aanzienlijke buit grote sier hebben gemaakt in de hoerenbuurt van de stad Antwerpen, enz. Een ander verschil met de 19de-eeuwse versies is dat de volkszanger niet in een soort standaardtaal zingt maar in het Antwerps dialect. Enkel de draad van het verhaal en de plaatsnaam in de titel bleef behouden maar de inhoud is vezonnen.

#### **Voorbeeld 4:**

#### **"De Moord van Nijlen" (bewerking door J. Lundström)**

Er is gebeurt bij de pastoor van Nijlen  
Een vriedige moord op hem en zijne  
meid gepleegd



Z'hebbe z'alle twee met messen en met  
bijlen  
Oem 't leve gebracht en dan de kas  
geleegd.

*Refrein*

Ja, ja 't is waar  
't is een echte schand  
Dat zoiets gebeurt  
Al in ons vaderland

Meneer pastoor die wier gebonden  
Z'en heilig lijf dat wier geschonde  
De meid die wier, is het niet god  
geklaagd

Deur alle vier de moordenaars ont-  
maagd

*Refrein*

Mijnheer pastoor en die wouder nie  
spreke

Toen zen ze begonne met messen te ste-  
ken

Het bloed spatte uit wonden en gaten  
Den brave heeft er zijne kees gelaten

*Refrein*

De kasse die wier er open gebroken

Het geld geroofd, het huis in brand  
gestoken

As z'al hun snode daden hadden begaan  
Z'en z'alle vier er stillekes van deur  
gegaan.

*Refrein*

In Antwerpe in 't Schipperskwartier  
Dor ginge ze nor de maskes van plezier  
Oep ene nacht was al da geld verteerd  
Was da na wel da moorde en da brande  
weerd.

*Refrein*

De gendarme hebben ze gau gevonden  
Ze ware zat en in staat van grote zonde  
Ze zen alle vier al nor de galg gegaan  
Da was het ende al van hun wreed  
bestaan

*Refrein*

Wel brave mensen, g'hebt na gehoord  
d'histoire van d'ees vreselijke moord  
Die wier gepleegd met messen en met  
bijlen

Oep eene meid en de pastoor van Nijlen

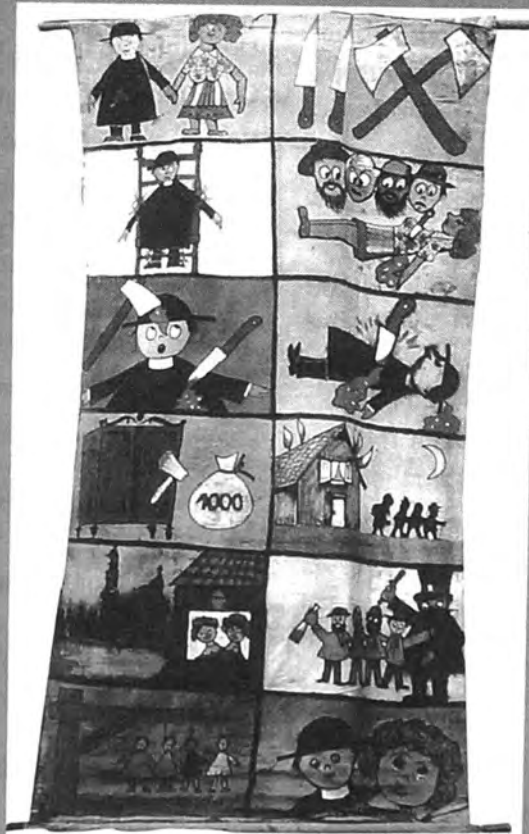
*Refrein*

440



# OOST-VLAAMSE ZANTEN

*Tijdschrift voor  
volkscultuur in Vlaanderen*



LXXII - 3 - DECEMBER 1997

AFGIFTEKANTOOR GENT X

Plakkaat (roldoek) over "De moord van Nijlen" geschilderd door de Antwerpse volkszanger en -muzikant John Lundström tijdens zijn benefietoptreden (op verzoek van Renaat van der Linden) op zaterdag 23 augustus 1986 in het Museum voor Volkskunde (Gent) in een driedaags feest ter gelegenheid van 60 jaar K.B.O.V. (Bron: OVZ 65 (1990) blz. 179-190. Foto Arnold Eloy).





## Tot slot

De moord in Nijlen heeft niet alleen liedzangers geïnspireerd. Het thema werd ook overgenomen in toneelstukken en zangspelen. In 1924 verschijnt in het Nederlands tijdschrift *Ons eigen tijdschrift* de tekst van een *Sotternie* "De moord van Nijlen", een parodie in twee bedrijven en verlucht met spotprenten. Redacteur van dit blad is D.J. van der Ven, internationaal bekend voor zijn volkskundige boeken en films. <sup>(34)</sup> Een jaar later duikt het onderwerp op in een verzameling kluchtspelen van Jozef Simons 'Ons vroom en voorlijk Kempenland' (verschenen bij L. Opdebeek te Antwerpen). <sup>(35)</sup> De tekst verschijnt ruim zeventig jaar later, na aanpassing van spelling en woordvormen, als de zesde publicatie van het Jozef Simonsgenootschap in november 1994 in 300 exemplaren en verlucht met een omslagillustratie van John Lundström. Ook is nog een tekst bekend van "De misdaad gepunieert ofte de Moerd van Neylen naar de versie van de Leuvense Hoogstudenten in de bewerking en aanvulling van Herman Boon" (Brussel, 1951), een 'bloedig drama' in drie bedrijven. De twee eerste bedrijven spelen zich in de gerechtszaal af, het derde in open lucht op de galgenberg. Het zangstuk werd ondermeer opgevoerd in 1951 aan de K.U. Leuven, in 1952 in het Mechels Sint-Jozefseminarie en in 1962 door de leerlingen

van de retorica van de Dames van Maria-humaniora van Aalst. De zangnummers werden begeleid door de piano. Enkele jaren voor zijn dood ontving Renaat van der Linden van diverse vrienden-volkskundigen (A. Thys (Antwerpen), E. Autenboer (Turnhout), J. Nelis (Nijlen), O. Engels-Mangelschots (Genk) en U. Huybrechts (Brussel)) talloze liedbladen, scenario's en partituren met als thema "de moord van Nijlen". De herkomst van al dit fraais was niet altijd even gemakkelijk te achterhalen. Sommige stukken waren niet gedateerd, zoals de partituur van een zangspel in twee bedrijven uit de verzameling van Louis Rochette, deken te Tienen, bijvoorbeeld. Bij andere documenten was wel bijkomende informatie voorhanden maar verder onderzoek zal hier beslist nodig zijn om de context (herkomst, verspreiding e.d.) nog beter in kaart te brengen. <sup>(36)</sup>

## NOTEN

\* Met mijn gemeente dank aan Renaat van der Linden zaliger en aan prof. A. Thijs (UFSIA) voor de geboden hulp.

1 Nijlen, arrondissement Mechelen, landelijke gemeente gelegen op de linkeroever van de Kleine Nete, negen km. ten oosten van Lier, gelegen op de weg Lier-Herentals. Petrus De Groof was geboren in Kontich op 8 september 1772, priester gewijd te Emmerick (1801), onderpastoor te Niel (1803) en sinds 29 maart 1822 pastoor te Nijlen. Zie verder STOCKMANS (J.B.). *Geschiedenis der gemeenten Kessel, Bevel, Nijlen, Emblehem en Gestel*. Lier, z.d. (1910), p. 169 e.v. en 238.



- 2 Rijksarchief Beveren, *Archief van het Hof van Assisen te Antwerpen*, strafdossier nr. 2000.
- 3 Een eigentijdse samenvatting van de feiten vindt men bij STOCKMANS (J.B.). Op. cit., p. 242-242.
- 4 Elders: "un pistolet de poche".
- 5 Proces-verbaal van het verhoor, door de onderzoeksrechter, van 6 januari 1842.
- 6 STOCKMANS (J.B.). *Op. cit.*, p. 242.
- 7 Brief van 16 januari 1842 van rechter Hulet aan de procureur-generaal te Brussel met diverse bijlagen.
- 8 Hij werd toen opgesloten in de gevangenis van Vilvoorde en op 18 december 1833 naar de centrale gevangenis van Gent overgebracht waar hij op 20 december arriveerde en pas eind 1837 werd vrijgelaten.
- 9 Brief van burgemeester G. Meeus aan de procureur van 9 januari 1842.
- 10 Cf. het verslag van de dokters H. Vaessens, L. De Strycker en L. Verraert en van de heemeester A. Hessels van 9 (sic: 10 of 11) januari 1842. De onkostennota voor de 'medische interventie' van Hessels en Vaesseur en voor de autopsie door de vier experts bedroeg respectievelijk 21,75 en 55,25 frank (cf. het kwijtschrift van de onderzoeksrechter van 15 januari).
11. Proces-verbaal van de autopsie van 10 januari 1842 opgemaakt door de onderzoeksrechter.
- 12 Het verslag van de executie vindt men in het *Provinciael Antwerpsch Nieuwsblad*, 12 mei 1842 (opgenomen in RYMENANTS (R.). De moord van Nijlen. De Poemp (heemkring Nijlen), 4, 1982, 8, p. 4-5.
- 13 VAN DER ZEIJDEN (Albert). Vrienden hoort van de Meppeler moord. Moord en doodslag in het Nederlandse straatlied. *Alledaagse dingen*, januari 2000, p. 10; DE SCHUYTER (J.). Rollieders betreffende de moord op Petrus De Groof, pastoor van Nijlen. *Tijdschrift voor Geschiedenis en Folklore* (uitgegeven door de Commissie voor Geschiedkundige en Folkloristische Opzoeken der Provincie Antwerpen), 7, 1944, p. 39-40.
- 14 WIENEN (Marijke). *Het moordlied in Vlaanderen (1750-1950). Repertoriumstudie van vijf belangrijke collecties Vlaamse liederen*. Gent, 1994 (onuitgegeven licentiaatsverhandeling RUG - promotor: R. Van Eenoo), meer bepaald deel I, p. XI-XVIII (bibliografie over volksliederenverzamelingen en -onderzoek). Met dank aan S. Top die me de weg wees naar deze uitstekende licentiaatsverhandeling. Meer algemene achtergrond vindt men bij KONINCKX (W.). Twee kostbare liederboeken. Een inventaris van 394 Vlaamse Volksliederen uit de XVIIIe en XIXe eeuw. *Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde*, 1931, p. 493-580 en TOP (S.). De studie van het (volks)lied aan de Leuvense Universiteit. In: *Volkskunde*, 1979, p. 234-258.
15. STALPAERT (H.). Repertorium van volksliederen op vliegende bladen. In: *Volkskunde*, 62ste jrg., 1961, nr. 1, p. 50.
16. WIENEN (M.). *Op. cit.*, p. 165. "Het onderwerp kon in de recente volkskundige literatuur trouwens op heel wat belangstelling rekenen: BRAEKMAN (W.L.). Moord te Erembodegem: een marktlied uit 1871. Kluchtlied en "Aanspraak van eenen Heer". *Oost-Vlaamse Zanten*, 67, 1992, p. 127-132; LOWYCK (A.). Twee moordliederen uit Frans-Vlaanderen. *Westvlaamse volkskundigen, Mededeelingenblad*, 8, 1992, 4, p. 78-84 en LOWYCK (A.). Moordliederen uit de Westhoek na 1830. *Beertje*, 41, 1992 (1991), p. 99-109".
17. DE SCHUYTER (J.). *Drij moorden voor Vijf Cens. Marktangers als verspreiders van stadsnieuws*. Met tekeningen door Gaston Schuermens. Antwerpen. L. Opdebeek, 1945. 119 p. steunt op een Antwerpse verzameling vliegende bladen. Daarnaast verwijzen we naar verschillende moordliederen uit de verzameling van 60 boekblaadjes van de Gentse marktanger P. Eggericx, gedrukt te Gent bij L. Van Paemel (eerste helft 19de eeuw).



bewaard door de Gentse Universiteitsbibliotheek (signatuur G 4416).

18. Universiteitsbibliotheek Gent ('Vliegende blaadjes'), Volkskundemusea Antwerpen en Gent, Kon. Acad. Ned. Taal- en Letterkunde en de privéverzameling van Roger Hessel (liederen van Lionel Bauwens).
19. Zie ook DE VUYST (J.). *Het moordlied in de Zuidelijke Nederlanden (XIXde eeuw)*. Brussel, 1796 en Id. *Het moordlied in de Zuidelijke Nederlanden (XXste eeuw)*. Brussel, 1977, waarin respectievelijk 74 en 109 moordliederen werden behandeld. Een Nederlands voorbeeld: BEIJERING (Marjan). *Moordlied in Drenthe. In het spoor van herinneringen*. Utrecht, Nederlands Centrum voor Volkscultuur, 1999.
- 20 "De afschuwelijke dubbele moord te Lauwe", "De laffe moord te Couckelaere", "De massemoordenaars van Belsen", "Gezang op de laffe vadermoord van Heerne", "Vreselijke misdaad te Geluwe"; "Het stuk gesneden lijk", "Het gemartelde knaapje van Ronse" enz.
- 21 Tot dezelfde conclusie kwam ook VANDEWIELE (A.). 250 jaar geleden gebeurde de drievoudige kindermoord te Zwevezele op Driekoningendag 1737. *De Roede van Tiel*, 18, 1987, 4, p. 2-17.
- 22 WIENEN (M.). *Op. cit.*, p. 228 (lied nr. 273).
- 23 Josephus Thys was in Antwerpen als drukker actief tussen 1825 en 1854 (STALPAERT (H.). *Op. cit.*, p. 53).
- 24 STOCKMANS (J.B.). *Op. cit.*, p. 239-241.
- 25 De bundel straatliederen samengesteld door Fernand Donnet, toenmalig directeur van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten, en de verzameling van ridder G. van Havre die in 1905 in Amsterdam werd geveild en door de Antwerpse Stadsbibliotheek werd aangekocht.
- 26 KONINCKX (W.) *Op. cit.*, nrs. 88 I - b. en 89 I - c.
- 27 Ondertitel: "Liedeken op de grouwel Moord begaen op den 2den January 1842, door Hendrick De Backer, aen den eerweerdigen heer Petrus De Groof, Pastoor van Nylen, gebortig van Engelmunser, ouderling van 70 jaren, en zyne Dienstmeyd van Hezen, in den ouderdom van 60 jaren.. Stemme: Den wereld is bedorven" (signatuur Antwerps Volkskundemuseum: VM 85.30.132.17). Voor commentaar zie WIENEN (M.). *Op. cit.*, p. 129-131.
- 28 DE SCHUYTER (J.). *Drij moorden...*, nummer 4 in de reeks Levende Folklore en anecdotisch Antwerpen. Deel IV. Onderzoek van een bepaald geval: De moord van Nijlen, p. 49-62, meer bepaald p. 50-51. De tekst werd ook opgenomen in het artikel van RYMENANTS (R.). Slotkoor bij de moord van Nijlen. *De Poemp*, 6, 1983, 4, p. 3-4.
- 29 DE SCHUYTER (J.). *Drij moorden...*, p. 60-61.
- 30 Arnoldus Walter Jozef Van Hilst (° Besoien - Nederland 1867), apotheker, tot Belg genaturaliseerd in 1890, verhuisde in 1893 van Ciney naar Turnhout waar hij tot 1898 apotheker was van het plaatselijk gasthuis, waarna hij naar Mechlen verhuisde.
- 31 PEETERS (L.) en RAYMAEKERS (H.). John Lundström, Vlaams artiest, meer dan 'n "liekeszanger" uit Antwerpen. *Oost-Vlaamse Zanten*, 65, 1990, 3, p. 179-190.
- 32 Het plakkaat, bestaande uit 12 vakken, sierde enkele jaren geleden trouwens de kaft van dit tijdschrift (*Oost-Vlaamse Zanten*, 72, 1997) en inspireerde ook de heruitgave, in 1994, door het Jozef Simonsgenootschap van Oelegem-Ranst van een zangspel uit 1925 getiteld "De Moord van Nijlen".
- 33 WIENEN (M.). *Op. cit.*, p. 57-58.
- 34 VAN DER VEN (D.J.). De moord van Nijlen. *Ons Eigen Tijdschrift* (uitgegeven te Weesp (Noord-Holland), Van Houten en Zoon, 1924, p. 365-376, 12 ill.
- 35 *De moord van Nijlen. Sotternie van Kempische overlevering met rijmpjes en oude volkswijzen in twee bedrijven met een voorspel. Opgeteekend en een tikje opgeknapt door Jozef Simons*, met verschillende personages:



"Mijnheer Pastoor, Stephanie, Pietje Snot, Spaar, Baekelandt, Bert van der Zanden, Rechter, Instructie-Rechter, Griffier, Substituut, Advokaat, Brigadier, Iste Gendarm, Toontje van der Flaes, enz."

36 Een voorbeeld: de tekst en partituur van zangspel "De moord van Nylen" van Jos Moor uit Borgerhout (ca. 1918, 23 p.).

# ippa

**Vriendelijk en efficiënt in bankzaken**

Zetel Gent

Kortrijksesteenweg 39 - Tel. 09/244.40.04

**Auteurs:**

**Daem Marcel**, O. De Reusestraat 32, 9040 Sint-Amandsberg

**Dezutter Willy**, Stedelijk Museum voor Volkskunde, Rölweg 40, 8000 Brugge

**Dhaene Lieve**, Museum voor Volkskunde, Kraanlei 65, 9000 Gent

**Eloy Arnold**, Maaltebruggestraat 288/2, 9000 Gent

**Giraldo Walter**, Kleine Meerlaan 36, 9620 Zottegem

**Huys Paul**, Deinse Horsweg 18, 9031 Drongen

**Lamarcq Danny**, Brouwerijstraat 32, 9620 Zottegem

**Lemmens Filip**, Wouter Haecklaan 7, 2100 Deurne

**Schrever Albert**, Grote Straat 73, 9500 Geraardsbergen

**Thijs Alfons**, Korte Brilstraat 5, 2000 Antwerpen

**Velle Karel**, Grotesteenweg 61, 9840 De Pinte